

Các ý tưởng để áp dụng tại nhà

Vietnamese

Giúp con bạn về

đọc viết và
toán số ở

**trường trung cấp:
Lớp 6-8**

6 8 S 0

**national literacy
and numeracy week**

Tập sách này được soạn ra để trợ giúp phụ huynh và người chăm sóc giúp con em thanh thiếu niên của mình về đọc viết và toán số ở trường trung cấp. Sự nâng đỡ và khuyến khích của bạn là điều thiết yếu cho sự giáo dục con em mình.

Đọc viết là gì?

Đọc viết là khả năng đọc và sử dụng thông tin và viết đúng cách trong nhiều tình huống khác nhau. Đọc viết gồm cả khả năng sử dụng kỹ thuật tân tiến trong sự hiểu biết. Đọc viết gồm nhiều kỹ năng trong việc đọc và viết cũng như trong việc nói, nghe, nhìn, trình bày ý tưởng, nghiên cứu và suy nghĩ xét đoán.

Ở trường tiểu học, con bạn học nhiều kỹ năng đọc viết để tạo nền tảng phát triển thêm tại trường trung học. Lớp 6 sửa soạn học sinh cho những đòi hỏi tại trường trung học.

Ở trung học sẽ có thêm nhiều giáo sư dạy con bạn trong những môn học khác nhau. Mỗi môn học tại trung học có các yêu cầu riêng về đọc viết. Thí dụ viết về thí nghiệm Khoa học rất khác biệt so với viết về biến cố trong Lịch sử. Giáo sư chủ nhiệm môn sẽ hướng dẫn con bạn về cách đọc viết trong mỗi môn học.

Toán số là gì?

Toán số là khả năng dùng toán học trong các tình huống hàng ngày tại nhà, tại sở hay khi tham gia vào đời sống cộng đồng. Toán số gồm việc dùng kiến thức toán học khi phỏng chừng, đo lường và diễn dịch các thông tin được trình bày bằng biểu đồ, bảng chữ hay bằng các bảng liệt kê.

Mỗi môn học tại trường có thể dùng tới các lãnh vực đặc biệt của toán số. Vẽ một biểu đồ trong Địa lý; vạch ra một dòng thời gian trong Lịch sử; và đo lường chính xác một thành phần trong Kỹ thuật Thực phẩm là thí dụ về toán số trong các môn học.

Toán số có nhiều khía cạnh nâng đỡ việc học trong tất cả các môn học. Các khía cạnh này gồm:

- tính toán và giải đáp các vấn đề về số đơn giản
- phỏng chừng và đo lường
- đọc và vẽ các biểu đồ và bảng liệt kê
- suy diễn các thông tin được trình bày dưới dạng biểu đồ.

Có nhiều cơ hội để bạn nâng đỡ con trong việc phát triển đọc viết và toán số qua các kinh nghiệm thường nhật. Các cơ hội này sẽ có lợi cho việc học hỏi và tiến bộ tổng quát của con bạn tại trường.

Sau đây là một số ý tưởng để trợ giúp bạn trong việc giúp đỡ con mình:

Quanh nhà:

Môi trường tại nhà có thể tạo nhiều cơ hội để phát triển đọc viết và toán số:

Các ý tưởng về toán số:

- Bạn làm sao để khuyến khích việc học toán số tại nhà? Bạn có thể khuyến khích con giúp trong việc:
 - canh tân nhà cửa hay vườn tược
 - làm một khoảng đất để trồng rau
 - đóng chuồng chó hay chuồng nuôi gia súc
 - lắp ráp các món *Tự lắp ráp lấy*
 - lót gạch lối đi hoặc lát đá hay khám gạch.
- Nhờ con phỏng đoán lượng nước cần dùng để rửa xe hơi và phí tổn cho việc này. Các chỗ rửa xe có tính tiền rẻ hơn không?
- Bàn về những trường hợp mà sự chính xác trong đo lường hay số liệu có thể là điều thiết yếu, chẳng hạn như thuốc men. Hãy nghĩ về những trường hợp khác có thể không cần độ chính xác cao, chẳng hạn khi phỏng chừng coi cần bao nhiêu giấy gói để bọc một món quà.
- Nhờ con giúp sửa soạn một công thức nấu ăn hay bữa ăn cần sự đo lường tương đối chính xác. Nhờ con giúp bạn tính coi cần bao nhiêu khi đổi công thức nấu ăn cho bốn người thành ra cho sáu người.
- Các bài báo thường có biểu đồ và bảng liệt kê, tạo cơ hội để bàn coi việc trình bày thông tin trong biểu đồ hay bảng liệt kê ảnh hưởng người đọc ra sao. Thể thao, thời tiết, kinh tế, xe hơi và nhạc đều là những đề tài mà thông tin được trình bày theo nhiều cách khác nhau.
- Bàn với con về các hóa đơn điện và nước. Các hóa đơn này thường có các biểu đồ cần được giải thích. Bàn về những gì bạn và con có thể làm tại nhà để giảm số lượng cho thấy trên các biểu đồ này.
- Bàn về các chữ chẳng hạn như *khoảng chừng*, vào *khoảng*, *gần như*. Bạn và con có thể bàn coi tại sao các chữ này lại được dùng vào những lúc khác nhau.

Các ý tưởng về đọc viết:

Gia đình có vai trò tiêu biểu rất mạnh. Hãy cho con thấy cách bạn đọc, nghiên cứu, viết và coi:

- báo chí, công thức nấu ăn, chương trình truyền hình, thư từ quảng cáo, nhãn hiệu, hướng dẫn, bảng báo hiệu, bản đồ.
- phim ảnh, phim tài liệu, máy điện toán, màn ảnh của máy rút tiền tự động (ATM)
- cho biết ý kiến về sự dễ hiểu của các tài liệu gửi tới nhà, chẳng hạn như:
'Tờ hướng dẫn này thật có ích.' *'Biểu đồ này cho ba/má biết cách gắn cái ...'* *'Ba/má sẽ vẽ bản đồ cho con để con có thể tìm thấy cửa hiệu và xin bản liệt kê các món hàng.'* *'Bài báo viết về nhóm/thể thao gia này nói là ... Con có muốn đọc rồi cho ba/má biết con hiểu bài báo ra sao không?'*

Các sinh hoạt:

- Cùng con nói chuyện và đọc bằng tiếng mẹ đẻ nếu bạn nói ngôn ngữ khác tiếng Anh. Duy trì tiếng mẹ đẻ là điều quan trọng.
- Tiếp tục đọc sách báo cho con nghe và cùng đọc với con. Điều này đặc biệt thích hợp với các cuốn sách hay tạp chí khó hơn.
- Có những món trong nhà mà con bạn có thể muốn đọc hay không: tạp chí về phim ảnh, truyện bằng tranh, quần áo thời trang hay thể thao? Việc đặt mua dài hạn một tạp chí được ưa thích để làm quà tặng có thể là ý kiến hay, hoặc đi mượn tạp chí tại thư viện địa phương.
- Giúp con tìm kiếm và sử dụng hữu hiệu các tài liệu tham khảo điện tử hay được in ra (tự điển, tự điển đồng nghĩa và bách khoa tự điển). Bàn về cách sử dụng: danh mục, trang mục lục, cách tìm các từ đồng nghĩa và cách giải thích tinh tế ý nghĩa của từ trong tự điển đồng nghĩa, khi bạn cần tìm từ cho đúng.
- Khuyến khích con đọc nhiều loại: báo chí, tạp chí, mạng Internet, thực đơn, các gói hàng, tờ quảng cáo. (Văn đề chính có thể vẫn cần được theo dõi.)
- Đọc thi ca hiện đại và thi ca cổ điển hay có thể là điều rất thú vị. Các ý niệm do thi sĩ khai phá khiến người đọc có thể suy nghĩ vượt ra ngoài tầm của mình.
- Nói con cho bạn biết chương trình của con trong việc hoàn tất bài làm, các ý tưởng, và việc sắp xếp giờ giấc.
- Con bạn có thể diễn tập bằng lời trước người trong gia đình rồi xin ý kiến phê bình hay không?
- Giúp con viết về một bài làm được giao, chẳng hạn viết một bản báo cáo hay một quy trình. Dùng một lối tổ chức (chẳng hạn bản đồ trí tuệ) thường là điểm khởi đầu rất hữu ích. Bạn có thể muốn ghi lại một công thức nấu ăn (một quy trình). Một số em cần được hướng dẫn rõ ràng trong việc dọn dẹp phòng mình: nói em viết xuống giấy những gì cần làm và thứ tự để làm những chuyện này.

Ở cửa hiệu hay rạp xi nê

Các ý tưởng về toán số:

- Từ 'tính nhẩm' được dùng để chỉ một số cách tính toán được dạy tại trường. Tính nhẩm là tìm ra đáp số các câu hỏi về toán bằng cách tính trong đầu một cách nhanh chóng và chính xác. Đây là kỹ năng rất hữu dụng khi đi chợ. Khuyến khích con bạn:
 - tính tổng số chi phí của một số món hàng mà không cần dùng máy tính, trước khi tới quầy trả tiền
 - tính giá phải trả của các món hàng bán hạ giá để giúp quyết định coi mua có đáng đồng tiền hay không
 - nghĩ về những chuyện chẳng hạn như, 'Mua món thứ hai được giảm giá 50%' và 'Mua một tặng một' thực sự có nghĩa gì khi bạn xét tới tổng số tiền để mua hai món đồ.
- Khuyến khích con đặt câu hỏi về các quảng cáo, thí dụ nếu bảng quảng cáo bán hàng nói 'Giảm giá tới 70%' thì điều này có nghĩa là tất cả đều được giảm giá 70% hay có nghĩa là nhiều món chỉ được giảm giá 30%, và chỉ vài món được giảm giá 70%? Loại thông tin này liên hệ tới mục đích của chủ tiệm.
- Nếu con bạn muốn mua một món đồ mới mắc tiền thì nói em đi hỏi dò giá. Cũng nên nói em xét đến giá mua ban đầu, chi phí sửa chữa, thay thế phụ tùng và chi phí xài máy.
- Nói con dùng cân có sẵn để cân rau quả và ước chừng giá tiền của món này. Chính bạn cũng thử làm chuyện này khi có mặt con.
- So sánh hàm lượng dinh dưỡng, nhất là mỡ bão hòa, của các món thực phẩm được đóng gói sẵn. Chi tiết này thường được ghi trên bao bì dưới hình thức số thập phân hay phần trăm.
- Bàn về các chi tiết trình bày bằng số được dùng để quảng cáo các món thực phẩm, và lý do tại sao công ty lại lựa cách đặc biệt nào để trình bày chi tiết này.

Các ý tưởng về đọc viết để xây dựng việc giao tiếp và phân tích các vấn đề của thanh thiếu niên:

- Bàn coi tại sao đạo diễn, nhà văn hay tác giả có thể đã soạn ra một cuốn phim, bài viết hay vở kịch theo một lối đặc biệt nào đó. Mục đích là gì? Họ nhắm tới khán giả loại nào? Các ý kiến và quan điểm nào được đưa ra?
- Bàn cách các nhà vẽ hí họa nói lên điều gì mà không cần phải vẽ theo thực tế hay vẽ thật đúng.
- Bàn về các quảng cáo, phim ảnh hoặc phim tài liệu trên truyền hình? Bạn có thể nói về thông điệp ẩn dưới bề ngoài và tác giả thực tình muốn nói điều gì hoặc bán cái gì.
- Nói con chứng minh sự suy diễn của em về một cuốn phim, bài viết hoặc đoạn văn bằng cách nói về phim hoặc bài này, và về kiến thức và kinh nghiệm của riêng em.

Khi đi du lịch

Thời gian ở trong xe có thể thú vị và có tính cách giáo dục.

Các ý tưởng về toán số:

- Bạn có nhờ con dùng bản đồ hay sách chỉ đường để giúp khi đang hoạch định một chuyến đi hoặc trong khi đang đi hay không? Con bạn không những chỉ có thể nghĩ về phương hướng mà còn nghĩ về khoảng cách, vận tốc và thời gian phải đi. Điều này cũng khiến con bạn phải sử dụng tỷ lệ ghi trên bản đồ.
- Trên đường đi, bạn có thể có cơ hội nhờ con giúp bạn dùng các bảng chỉ đường để kiểm tra độ chính xác của đồng hồ cây số trên xe.
- Các chuyến đi chơi bằng xe buýt, xe lửa và phà tạo cơ hội để đọc và bàn về các bảng giờ giấc.
- Bạn và con có thể bàn về vấn đề tiêu thụ nhiên liệu, chi phí và việc tiết kiệm.

Các ý tưởng về đọc viết:

- Cùng con nghe tin tức hoặc chương trình nói chuyện trên truyền thanh rồi bàn về các vấn đề được nêu ra.
- Bàn về các tờ quảng cáo trên bảng yết thị và về hiệu quả của chúng. Mục đích là gì? Các ý tưởng và quan điểm nào được đưa ra?

Thể thao và sở thích

Nhiều sở thích của con bạn sẽ gồm kỹ năng đo lường và tính toán.

Các ý tưởng về toán số:

- Trong khi coi các trận đấu thể thao, bàn về điểm thắng trong môn chơi. Thí dụ môn bóng cricket giúp bàn luận về điểm thắng, trung bình, góc độ, vị trí và biểu đồ.
- Con bạn có thể muốn làm người bấm giờ trong các môn bơi hoặc điền kinh. Bạn có thể chỉ cho con biết cách dùng đồng hồ bấm giờ để đo giờ hoặc dùng vận tốc để so sánh thời gian.
- Con bạn có thích ráp các mô hình xe hơi, xe lửa và máy bay không? Hãy dùng cơ hội này để bàn về tỷ lệ hoặc kích thước của mô hình so với kích thước thật sự.
- May vá, làm sách dán hình, đan chéo, thêu thảm và làm mền tất cả đều dính dáng tới việc đo và tạo kiểu.
- Con bạn có thể đo nhiệt độ ở nhiều nơi trong nhà. Bạn có thể hỏi ở đâu mát nhất để cất sôcôla mà bạn muốn mua để dành cho một dịp đặc biệt nào. Nếu bạn muốn trồng một số hạt rau thơm (như ngò tây hay rau chive) cho nẩy mầm thì chỗ nào thích hợp nhất? (Nếu con bạn thực hiện điều này với ba loại hạt khác nhau thì mỗi ngày em có thể đo nhiệt độ và độ tăng trưởng của các hạt này để xác định mức độ tăng trưởng và ảnh hưởng của nhiệt độ. Con bạn có thể ghi các kết quả vào một bảng liệt kê hoặc biểu đồ để thấy rõ các kết quả này.)

Các ý tưởng về đọc viết:

- Con bạn có thích thể thao không? Em có thể nghiên cứu thêm về các thể thao gia, các trận đấu và quy luật. Hãy xét đến việc đưa con tới thư viện địa phương để lựa các tài liệu về sự kiện có thật, hoặc chỉ cho con cách dùng các chương trình tìm kiếm khác nhau trên máy điện toán để nghiên cứu.
- Phát triển việc nghe bằng cách giải thích tiến trình của một sinh hoạt nào đó. Chẳng hạn đọc lớn tiếng một công thức nấu ăn; giải thích cách viết thư cảm ơn; giải thích cách ráp món gì đó; giải thích quy luật của một môn chơi nào.
- Khuyến khích con hoạch định việc viết về một sở thích nào, viết nháp, coi lại, kiểm lỗi và sửa đổi để hài lòng là bài viết hay nhất.

Phát triển khả năng suy nghĩ của con

Hãy xét đến việc khuyến khích sự suy nghĩ xét đoán tại nhà bạn:

- Dùng các câu hỏi và ngôn ngữ đòi hỏi phải có sự suy nghĩ sâu xa hơn. Các từ chẳng hạn như *so sánh, phân tích, tiên đoán, cho thí dụ* có thể khơi mào nhiều cuộc đàm thoại.
- Giúp con dùng chữ chính xác thay vì dùng chữ có tính cách tổng quát.
- Khuyến khích việc coi một tình huống, biến cố hoặc vấn đề từ quan điểm của một người khác.
- Nói con tìm ra giải pháp chứ đừng tự mình đưa ra. Hỏi con về ý kiến của chính em về một tình huống hoặc vấn đề nào.
- Chọn các từ khuyến khích việc suy nghĩ: *Hãy giúp ba/má hiểu tại sao con lại chọn ... hoặc Chúng ta cần đem theo những gì khi đi (xi nê, ăn ngoài trời)?*

Để biết thêm chi tiết:

- tiếp xúc với giáo viên của con mình để được giúp đỡ trong việc trợ giúp con tại nhà.
- tới coi trang mạng của trường.
- về giáo dục Thổ dân, coi:
http://www.dest.gov.au/sectors/indigenous_education/default.htm
- coi trang mạng của Nha Học Vụ: <http://www.boardofstudies.nsw.edu.au>
- coi trang mạng của hệ thống trường của mình, hoặc trang mạng của Bộ Giáo dục và Huấn nghệ NSW: <https://www.det.nsw.edu.au>
- chi tiết về các môn thể thao và sở thích có thể tìm được tại thư viện địa phương.
- dùng chương trình dò tìm để tìm ra nhiều trang mạng để nghiên cứu thêm.

■ Hội đồng Phụ huynh Trường Công giáo
(Council of Catholic School Parents)
Điện thoại (02) 9390 5339
Fax (02) 9390 5299
danielle.cronin@ccsp.catholic.edu.au

■ Liên hiệp các Hội Phụ huynh và Công dân NSW
(Federation of Parents and Citizens'
Associations of NSW)
Điện thoại 1300 885 982
Fax (02) 9080 2364
mail@pandc.org.au

■ Hội đồng Phụ huynh NSW
(NSW Parents' Council)
Điện thoại (02) 9955 8276
Fax (02) 9954 4429
office@parentscouncil.nsw.edu.au

Có các tờ thông tin riêng trên mạng về đọc viết và toán số, được viết bằng sáu ngôn ngữ (Ả Rập, Trung Hoa, Đại Hàn, Tây Ban Nha, Thổ Nhĩ Kỳ và Việt Nam), tại www.nlnw.nsw.edu.au

An Australian Government Initiative

Funded by grants from the Australian Government Department of Education, Science and Training as part of National Literacy and Numeracy Week.